

УДК 351.82:339.543

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.204.234-239>**Пляцук В.А.**

Університет митної справи та фінансів

Plyatsuk Vadym

University of Customs and Finance

<https://orcid.org/0009-0009-0480-6988>**Єдинак В.Ю.**

кандидат економічних наук

Університет митної справи та фінансів

Yedynak Volodymyr

PhD in Economic Sc.

University of Customs and Finance

<https://orcid.org/0000-0001-6473-0078>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Стаття присвячена теоретико-прикладному обґрунтуванню трансформації підходів до формування інституційного механізму здійснення митної діяльності України в контексті євроінтеграції. На основі критичного огляду досліджень та аналізу практик ЄС визначено ключові дисфункції чинної моделі: фінансова домінанта, фрагментарність норм законодавства з митної діяльності, слабка міжвідомча координація, нерівномірна спроможність регіонального рівня, обмежена інтеграція цифрових рішень. Запропоновано цілісну архітектуру модернізації: правова гармонізація з УСС, створення координаційного центру політики, повна інтеграція з NCTS і EU Customs Data Hub, впровадження ШІ-ризик-менеджменту, антикорупційний моніторинг і система безперервного професійного розвитку персоналу. Практична цінність полягає у формуванні дорожньої карти переходу до сервісно-безпекової моделі митниці, сумісної зі стандартами ЄС в умовах війни та відбудови.

Ключові слова: митна діяльність; інституційний механізм; європейська інтеграція; митна політика; цифровізація; управління ризиками; NCTS; EU Customs Data Hub; сервісно-безпекова модель; гармонізація законодавства.

TRANSFORMATION OF APPROACHES TO THE FORMATION OF THE INSTITUTIONAL MECHANISM FOR IMPLEMENTING CUSTOMS ACTIVITIES IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

The article develops a theory-informed and practice-oriented framework for transforming the institutional mechanism of customs administration in Ukraine under the European integration agenda. Building on a critical synthesis of recent scholarship and a structured comparison with the EU model, the study identifies five binding constraints of the current system: fiscal dominance over service and security objectives; legal fragmentation and incomplete convergence with the Union Customs Code; weak inter-agency coordination and uneven regional implementation capacity; limited interoperability of digital solutions (single window, e-declaration, NCTS) with European data ecosystems; and an underpowered human-capital base with insufficient continuous professional development.

Methodologically, the research applies institutional analysis, comparative legal review, policy-design logic, and problem-driven evaluation of digital and organizational reforms, thereby linking high-level strategies with executable change levers. The core contribution is a coherent modernization architecture that sequences reforms across law, organization, data, technology, and skills: adoption of a consolidated legal framework aligned with UCC and uniform risk-analysis standards; establishment of a national policy-and-operations coordination center to harmonize practices across central and regional levels; full functional integration with NCTS and progressive coupling with the EU Customs Data Hub; introduction of AI-enabled risk management and transparent action logs for auditability; an integrity-focused monitoring system and post-audit by exception; a competency-based CPD system for customs officers, emphasizing data literacy and algorithmic oversight.

The proposed sequencing is calibrated to wartime and post-war constraints, prioritizing quick-win pilots at high-throughput border points, role-based accountability for data access, and staged migration from legacy IT via interoperability layers. Expected effects include faster and more predictable release times, higher precision and recall of risk selection with fewer physical inspections, improved resilience to shocks, and measurable reductions in compliance costs for legitimate operators. Practical significance stems from providing a realistic roadmap toward a service-and-security-oriented customs model that remains compatible with EU standards while preserving protective state functions and enabling trade facilitation. The results are actionable for policymakers, customs managers, and international partners supporting Ukraine's accession process, and they specify evaluation metrics that anchor reform delivery in verifiable outcomes rather than declarative intentions.

Keywords: customs activities; institutional mechanism; European integration; customs policy; digitalization; risk management; NCTS; EU Customs Data Hub; service-security model; harmonization of legislation.

JEL classification: H30, H71.

Постановка проблеми. Сучасна економіка України функціонує в умовах глибоких структурних трансформацій, що зумовлені як внутрішніми викликами, так і зовнішніми чинниками інтеграційного та безпекового характеру. Одним із ключових векторів розвитку держави є курс на повноправне членство в Європейському Союзі, що потребує системного реформування інституційних механізмів державного управління, зокрема у сфері митної діяльності.

Митниця у сучасному світі перестає виконувати виключно фінансову функцію, стаючи комплексним інструментом забезпечення економічної безпеки, сприяння міжнародній торгівлі та розвитку конкурентоспроможності національної економіки. В той же час, митна система України історично формувалася в основному як інструмент наповнення державного бюджету, що зумовило домінування фінансової функції над сервісною та безпековою. У результаті відбувся дисбаланс між потребою держави у податкових надходженнях і необхідністю формування прозорого, ефективного та партнерського механізму митної взаємодії із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Цей дисбаланс особливо загострився в умовах євроінтеграційного курсу України, адже відповідність вимогам ЄС вимагає переорієнтації митних органів із контролюючо-фінансового підходу на ризик-орієнтований, сервісний та аналітичний.

Навіть в умовах війни продовжуються процеси трансформації та удосконалення механізмів публічного управління різноманітних сфер суспільних відносин. Більше того, військові події стають певним каталізатором для прийняття швидких та дещо радикальних рішень, ухвалення яких в мирних час вимагало би значно тривалішого часу. Україна, проголосивши свій курс на євроінтеграцію, зробила чимало кроків щодо наближення своєї системи управління до європейських стандартів. Одним із ключових таких напрямів є трансформація державної митної політики та підходів до здійснення митної справи в Україні. Ці кроки також були поступовими, що дало можливість зробити їх більш виваженими та сприйнятими вітчизняним бізнесом. На сьогодні Україна здійснила черговий крок до уніфікації здійснення митної діяльності в Україні, запроваджуючи з 19 квітня 2025 р. імплементацію окремих положень Митного кодексу Європейського Союзу. Запровадження таких змін дасть змогу у повній мірі застосовувати положення митного законодавства

Європейського Союзу на території України.

Існуюча модель функціонування митної служби України не відповідає сучасним викликам та інтеграційним вимогам. Вона є фрагментарною, перевантаженою бюрократичними процедурами та недостатньо адаптованою до європейських стандартів управління, що визначає необхідність глибокої трансформації підходів до формування інституційного механізму митної діяльності. Уніфікація митного законодавства України та Європейського Союзу призведе до появи нових інституцій в сфері здійснення митної справи та нових механізмів взаємодії між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності. Такі відносини поки залишаються не дослідженими, оскільки до цього не були реалізовані у вітчизняній практиці. Тому виникає необхідність дослідження європейських підходів до побудови механізмів взаємодії між митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування та розвитку митної системи України та здійснення митної діяльності у контексті європейської інтеграції є предметом уваги багатьох дослідників. Окремі аспекти цього питання розглядаються у працях як українських, так і зарубіжних науковців, однак комплексне осмислення інституційного механізму здійснення митної діяльності в Україні в умовах євроінтеграційних процесів все ще залишається недостатньо розробленим.

Сучасний підхід до визначення стратегії митної служби України розкрито у дослідженні І. Дейнеко, який підкреслює необхідність трансформації митної доктрини з фінансової до сервісно-безпекової моделі. Автор акцентує на тому, що митниця повинна виконувати не лише функцію наповнення бюджету, але й виступати елементом державної безпеки та партнером бізнесу у міжнародній торгівлі. Такий підхід відповідає загальноєвропейським тенденціям, де митні органи є невід'ємною складовою комплексної системи економічної та суспільної безпеки [1]. Водночас автор здебільшого концентрується на стратегічних орієнтирах і лише частково зачіпає механізми реалізації трансформації митної діяльності, а також відсутній детальний аналіз інституційних бар'єрів та правових суперечностей, які стримують таку трансформацію.

Дослідження М. Іщука, О. Руденко та В. Петренка спрямовані на оцінку впливу інформаційно-

комунікаційних технологій на модернізацію митної служби України. Зокрема, йдеться про впровадження систем «єдиного вікна», електронного декларування та Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). Науковці доводять, що цифровізація митних процедур сприяє зменшенню корупційних ризиків, підвищенню прозорості та скороченню витрат бізнесу. Водночас вони відзначають, що впровадження цифрових інновацій часто наштовхується на інституційні бар'єри, серед яких: відсутність єдиної платформи, недосконалість нормативної бази та слабку підготовку кадрів [2]. Водночас автори дещо абстрагуються від соціально-кадрового виміру цифровізації, зокрема від готовності персоналу працювати в умовах цифрових інновацій в процесі трансформації митної діяльності.

Важливим для українського контексту трансформації митної діяльності є дослідження І. Петрової, яка аналізує реформу митної системи ЄС у перспективі до 2040 р. Авторка вказує на створення Єдиного митного органу ЄС, запровадження EU Customs Data Hub, використання штучного інтелекту для аналізу ризиків. Ці нововведення не лише трансформують митну політику ЄС, а й задають стандарти для країн-кандидатів на вступ, серед яких й Україна. Таким чином, митна інтеграція нашої держави з ЄС неможлива без гармонізації процедур з урахуванням майбутніх європейських реформ [7]. Разом з тим, дане дослідження має радше прогностичний характер і не враховує реалії української економіки та інституційних обмежень в процесі трансформування митної діяльності. Відсутність конкретних сценаріїв адаптації України до нової моделі ЄС дещо знижує прикладне значення дослідження.

Прокопенко В., Комарницький В. та ін. акцентують увагу на нормативно-правовому аспекті трансформації митної діяльності та зазначають, що митне законодавство України є фрагментарним, часто суперечливим і не повністю узгодженим із правовою системою ЄС. Відповідно виникає об'єктивна необхідність створення цілісної правової рамки, яка забезпечить сумісність із Митним кодексом Союзу та відповідними директивами. Недостатня правова адаптація стримує процес гармонізації митної діяльності з європейськими стандартами [4]. На наш погляд, у статті недостатньо уваги приділено взаємозв'язку між правовими трансформаціями та організаційно-інституційними змінами митної діяльності, через що виникає ризик сприйняття реформи виключно як «зміни норм», тоді як для реальної інтеграції потрібна також інституційна перебудова.

Проблемні аспекти адаптації митних органів у кризових умовах розглядають В.В. Кадала та О.П. Гузенко, які аналізують діяльність регіональних митниць під час воєнного стану. Вони вказують на подвійне навантаження: необхідність контролювати переміщення товарів, щоб не допустити контрабанди й водночас забезпечувати швидкий рух гуманітарних та критично важливих вантажів. Автори підкреслюють, що саме в умовах війни митна служба стає не лише елементом економічної політики, але й складовою системи національної безпеки, що потребує адаптації інституційного механізму до нових реалій [6]. Водночас у дослідженні

бракує оцінки довгострокових воєнних наслідків для трансформації митної системи та відсутні рекомендації щодо інституційної адаптації у поствоєнних умовах, що робить висновки дослідження більш ситуативними, ніж стратегічними.

Окремий вимір інституційної трансформації пов'язаний із кадровим забезпеченням міститься в дослідженні Б. Орловського, який досліджує освітні моделі підготовки фахівців у сфері митної та брокерської діяльності. Він доводить, що сучасні підходи до навчання повинні враховувати інтеграційний вимір та готувати кадри до роботи в умовах європейського митного простору. Без модернізації освітніх програм, орієнтованих на європейські стандарти, інституційні зміни залишатимуться формальними і не забезпечуватимуть реальної інтеграції [3]. Однак автор схильний абсолютизувати роль освіти, тоді як ефективність інституційних змін залежить не лише від компетентності персоналу, а й від організаційних структур, політичної волі та нормативно-правової бази.

Узагальнюючи, можна констатувати, що сучасні наукові дослідження охоплюють різні аспекти трансформації митної діяльності: стратегічний, правовий, технологічний, регіональний та кадровий. Проте більшість із них розглядає лише окремі елементи, тоді як комплексне бачення інституційного механізму як цілісної системи поки що відсутнє і потребує додаткового дослідження.

Мета статті – комплексне дослідження трансформації підходів до формування інституційного механізму здійснення митної діяльності в Україні в умовах європейської інтеграції, виявлення ключових проблем і суперечностей його розвитку, а також вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо його модернізації відповідно до вимог ЄС.

Досягнення поставленої мети потребує розкриття сутності та структури інституційного механізму митної діяльності, аналізу європейського досвіду трансформації митної діяльності, вивчення стану та динаміки трансформації митної діяльності, оцінки проблем правового та організаційного забезпечення митної діяльності в Україні. Таким чином, реалізація окреслених завдань дозволить не лише теоретично осмислити проблему, але й виробити практичні рекомендації для реформування митної діяльності в Україні на сучасному етапі.

Виклад основних результатів дослідження. Інституційний механізм у сфері митної діяльності слід розглядати як систему взаємопов'язаних елементів, що забезпечують функціонування митниці на основі норм права, організаційних структур, кадрових ресурсів, інформаційних технологій та процедур управління. Такий механізм формує основу для реалізації державної митної політики та є інструментом досягнення стратегічних цілей економічного розвитку та забезпечення національної безпеки. Особливістю інституційного механізму є його багатовимірність: він поєднує:

- правовий вимір (митне законодавство, міжнародні угоди, директиви ЄС);
- організаційний вимір (структура митних

органів, митні посередники та їх функціональна взаємодія);

- економічний вимір (митні платежі, механізми контролю та стимулювання зовнішньої торгівлі);
- технологічний вимір (цифрові системи обміну даними, ризик-менеджмент, електронне декларування);
- кадровий вимір (компетентність працівників, їх здатність до інновацій).

В українських умовах інституційний механізм митної діяльності тривалий час формувався з домінуванням саме фіскальної функції, що зумовило надмірну зосередженість на зборі податків і митних платежів та недостатню увагу до сервісної функції, яка є визначальною у країнах ЄС. Трансформація цього механізму вимагає переходу від контролюючо-каральної моделі до партнерської та ризик-орієнтованої, що відповідає сучасним європейським принципам здійснення митної діяльності.

Європейський Союз упродовж останніх десятиліть послідовно здійснює реформування митної діяльності, роблячи акцент на цифровізації, інтегрованому контролі та спрощенні процедур. Ключовим документом є Митний кодекс Союзу, який передбачає використання єдиних стандартів для всіх країн-членів. Серед найважливіших новацій, які матимуть безпосередній вплив на трансформацію митної діяльності в Україні, слід відзначити:

- створення EU Customs Data Hub – централізованої платформи обміну даними між митними органами країн-членів;
- застосування штучного інтелекту та аналітики великих даних для управління ризиками;
- формування єдиного митного органу ЄС, покликаного координувати політику на наднаціональному рівні [7].

Європейський досвід демонструє, що інституційний механізм митної діяльності в країнах ЄС базується на поєднанні трьох ключових елементів: технологічної інноваційності, правової уніфікації та інституційної інтеграції. Для України це означає необхідність не лише технічного оновлення, але й переосмислення ролі митниці як елемента європейського інтеграційного простору.

Митна система України перебуває у стані постійних реформ та трансформацій, проте їх результати часто залишаються фрагментарними. На стратегічному рівні відбувається переорієнтація митної доктрини – від фіскального підходу до сервісно-безпекової моделі [1]. Однак реалізація цього курсу гальмується низкою системних проблем, серед яких:

- правові обмеження через фрагментарність і неузгодженість українського законодавства з директивами ЄС [4];
- організаційна слабкість через низький та неординарний рівень спроможності митниць на місцях до впровадження новацій, особливо в умовах воєнного

стану [6];

- технологічні виклики через незавершеність інтеграції у європейську цифрову інфраструктуру запроваджених систем «єдиного вікна», NCTS та електронного декларування [2];
- корупційні ризики через орієнтацію системи митного контролю на формальні перевірки, що створює простір для зловживань і збільшує транзакційні витрати бізнесу [5].

Таким чином, інституційний механізм митної діяльності в Україні залишається неповним, через що потребує більшої правової узгодженості, організаційної цілісності та технологічної інтеграції.

У табл. 1 представлено порівняльну таблицю трансформації митної діяльності в Україні та країнах Європейського Союзу.

Порівняння показує системну асиметрію між Україною та ЄС у трьох площинах: доктринально-стратегічній, правово-інституційній та техніко-технологічній. В ЄС уже оформлено сервісно-безпекову парадигму митної діяльності з акцентом на сприяння торгівлі, уніфікацію норм і глибоку цифровізацію процедур. Україна ж перебуває у стані переходу: стратегічний курс задекларований, але реалізація упирається у фрагментарність права, організаційну інерцію й нерівномірну спроможність регіональних ланок, що посилюється умовами воєнного стану. Таким чином, в той час як ЄС уже реалізував модель єдиного митного простору з високим рівнем цифровізації, уніфікованим законодавством і ризик-орієнтованим контролем, Україна наразі знаходиться у фазі переходу, зберігаючи елементи старої фіскальної моделі, але поступово інтегруючись у європейський митний простір. Війна підсилила важливість безпекового виміру української митниці, але водночас оголила потребу у гнучких організаційно-управлінських конструкціях. ЄС забезпечує координацію через наднаціональні інституції, тоді як в Україні міжвідомча взаємодія (митниця – прикордонна служба – фіскальні органи – правоохоронні інституції) часто залишається процедурно ускладненою.

Інституційні зміни неможливі без якісного кадрового забезпечення. Дослідження [3] переконливо показує, що сучасні моделі підготовки митних фахівців мають ґрунтуватися на європейських стандартах і враховувати інтеграційний контекст. Водночас кадровий потенціал української митниці залишається дещо обмеженим: відсутні сучасні освітні програми, слабо розвинена система підвищення кваліфікації, а також бракує мотиваційних механізмів для залучення професіоналів. У результаті навіть найкращі цифрові чи правові інновації можуть бути зведені нанівець через недостатню підготовку персоналу. Саме тому формування інституційного механізму митної діяльності має включати реформу освітньої політики у цій сфері, інтеграцію університетів і наукових центрів до європейських освітніх та дослідницьких програм.

Таблиця 1

Порівняння процесів трансформації митної діяльності в Україні та країнах Європейського Союзу

Критерій	Україна	Європейський Союз
Стратегічна модель митної діяльності	Історично – фінансово-орієнтована; у процесі переходу до сервісно-безпекової моделі.	Сервісно-безпекова, орієнтована на підтримку торгівлі та захист внутрішнього ринку.
Правове забезпечення	Фрагментарне, часто неузгоджене з правом ЄС; триває адаптація до Митного кодексу Союзу.	Уніфіковане законодавство – Union Customs Code; єдина нормативна база для всіх країн-членів.
Організаційна структура	Державна митна служба + регіональні митниці; проблеми координації та дублювання функцій.	Єдиний митний простір; створення наднаціонального митного органу ЄС для координації політики.
Цифровізація та IT-системи	Запроваджено «єдине вікно», NCTS, електронне декларування; інтеграція в європейські системи часткова.	EU Customs Data Hub, електронне декларування, автоматизовані системи ризик-менеджменту, використання AI.
Управління ризиками та контроль	Орієнтація на тотальні перевірки; система ризик-менеджменту недостатньо ефективна; високі корупційні ризики.	Ризик-орієнтований підхід; автоматизовані системи аналізу ризиків; мінімізація людського фактору.
Роль у системі національної безпеки	Поєднання контролю за товарами та протидії воєнним загрозам; актуалізовано під час війни.	Забезпечення економічної безпеки ЄС; контроль за санкційними товарами; координація з прикордонними службами.
Кадрове забезпечення	Недостатня підготовка до європейських стандартів; обмежені освітні програми; потреба у реформі навчання.	Єдина система підготовки та підвищення кваліфікації; інтеграція освітніх стандартів; спеціалізовані митні академії.
Інституційні виклики	Корупція, бюрократія, низький рівень інтеграції цифрових інновацій, слабкість регіональних митниць.	Необхідність постійної модернізації системи; адаптація до нових глобальних викликів (e-commerce, санкції, безпекові ризики).
Перспективи розвитку	Гармонізація з правом ЄС, повна інтеграція в NCTS та EU Customs Data Hub, створення митної доктрини 2030.	Подальша цифровізація, розширення функцій митного органу ЄС, поглиблення співпраці з країнами-партнерами.

Джерело: сформовано авторами.

На основі проведеного аналізу можна сформулювати наступні напрями трансформації митної діяльності в Україні:

- правова гармонізація – приведення митного законодавства у повну відповідність до норм ЄС, інтегруючи фінансові, сервісні та безпекові функції митниці;
- організаційна інтеграція – створення єдиного координаційного центру з питань митної політики, що забезпечуватиме узгодженість між центральним і регіональним рівнями;
- цифровізація та інновації – повна інтеграція України до системи NCTS, адаптація елементів EU Customs Data Hub, впровадження технологій штучного інтелекту у ризик-менеджменті;
- антикорупційний моніторинг – створення незалежних інституційних механізмів контролю за діяльністю митних органів, впровадження системи прозорого електронного аудиту;
- кадрове забезпечення – модернізація програм підготовки фахівців, інтеграція українських освітніх установ до європейських проєктів, формування системи постійного професійного розвитку митників;
- безпековий вимір – включення митної служби до єдиної системи національної безпеки з урахуванням загроз воєнного характеру, контрабанди та гібридних ризиків.

Запропонована концепція передбачає формування цілісного інституційного механізму трансформації митної діяльності, де всі складові – правова, організаційна, технологічна, кадрова та безпекова –

взаємодіятимуть у єдиному інтегрованому форматі. Лише за таких умов митна діяльність зможе відповідати європейським стандартам та ефективно виконувати функції у післявоєнний період і в умовах членства в ЄС.

Висновки. Інституційний механізм митної діяльності України перебуває на етапі глибинної перебудови під впливом внутрішніх реформ та зовнішніх євроінтеграційних вимог. Попри задекларований перехід від фінансово-домінантної до сервісно-безпекової моделі, практична імплементація залишається непослідовною: правова база фрагментована й недостатньо узгоджена з правом ЄС, що гальмує уніфікацію процедур і знижує передбачуваність для бізнесу. Додаткові виклики створює воєнний стан, у якому митниці змушені одночасно забезпечувати контроль і підтримувати критично важливі потоки, що потребує більш гнучких організаційних рішень і кращої вертикальної координації.

Разом із тим, цифровізація дала відчутний поштовх (єдине вікно, NCTS, е-декларування), але її ефект обмежений недостатньою інтеграцією з європейською цифровою екосистемою та браком сучасних інструментів ризик-менеджменту на базі ШІ (зокрема інтеграції з EU Customs Data Hub). Кадровий компонент також відстає: без оновлених освітніх програм і системи безперервного професійного розвитку реформи бракує компетентнісної опори. Отже, прискорення трансформації потребує синхронної дії у трьох напрямках – правова гармонізація, технологічна інтеграція та професіоналізація персоналу.

Список використаних джерел:

1. Deineko, I. (2025). Modern Customs Strategy of Ukraine. Visegrad Journal on Human Rights, No. 1. URL: <https://journals.urau.ua/journal-vjhr/article/view/331642>
2. Ishchuk, M., Ishchuk, O., Khrypko, S., Shnitser, M., Vasylychuk, T., Syhyda, H., & Hotsalyuk, A. (2024). Sustainable Digital Evolution: Transforming the Ukrainian Customs Service. European Journal of Sustainable Development, No. 13(1). Pp. 217-228. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n1p217>
3. Orlovskiy, B. (2025). Educational Models for Developing Customs and Brokerage Competences in the Context of European Integration. Revista EduWeb, Vol. 19. No. 2. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2025.19.02.11>
4. Prokopenko, V., Komarnytskiy, V., Hryhorchuk, M., & Beresten, A. (2024). Current Issues of Normative-Legal Support of Customs Legislation in the Context of Eurointegration (Theoretical-Legal Aspect). Actual problems of innovative economy and law, No. 18. Pp. 88-92. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-18>
5. Авраменко Н.Л., Дорошенко Т.М., Матвеев М.Е. (2022). Проблеми митного контролю в контексті євроінтеграції України. Економіка та держава, № 11. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2022/12.pdf
6. Кадала В., Гузенко О.П. (2022). Оцінка впливу євроінтеграційних процесів на осучаснення правових положень функціонування регіональних митниць в Україні. Південноукраїнський правничий часопис, № 4. Ч. 1. С. 129-135. URL: https://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/21.pdf
7. Петрова І. (2025). Митна реформа Європейського Союзу: досвід, корисний для України на шляху до євроінтеграції. Актуальні проблеми правознавства, Вип. 3. Ч. 3. С. 345-351. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/06/56-2.pdf>
8. Тимошенко Н., Дідик О., Смоляр Л. (2024). Митна політика України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-56>

References:

1. Deineko, I. (2025). Modern Customs Strategy of Ukraine. Visegrad Journal on Human Rights, No. 1. URL: <https://journals.urau.ua/journal-vjhr/article/view/331642> [in English].
2. Ishchuk, M., Ishchuk, O., Khrypko, S., Shnitser, M., Vasylychuk, T., Syhyda, H., & Hotsalyuk, A. (2024). Sustainable Digital Evolution: Transforming the Ukrainian Customs Service. European Journal of Sustainable Development, No. 13(1). Pp. 217-228. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n1p217> [in English].
3. Orlovskiy, B. (2025). Educational Models for Developing Customs and Brokerage Competences in the Context of European Integration. Revista EduWeb, Vol. 19. No. 2. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2025.19.02.11> [in English].
4. Prokopenko, V. & Komarnytskiy, V. & Hryhorchuk, M. & Beresten, A. (2024). Current Issues of Normative-Legal Support of Customs Legislation in the Context of Eurointegration (Theoretical-Legal Aspect). Actual problems of innovative economy and law. 88-92. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-18> [in English].
5. Avramenko, N.L., Doroshenko, T.M., & Matveiev, M.E. (2022). Problemy mytnoho kontroliu v konteksti yevrointehratsii Ukrainy [Problems of customs control in the context of Ukraine's European integration]. Economy and State, No. 11. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2022/12.pdf [in Ukrainian].
6. Kadala, V., & Huzenko, O.P. (2022). Otsinka vplyvu yevrointehratsiinykh protsesiv na osuchasnennia pravovykh polozhen funktsionuvannia rehionalnykh mytnyts v Ukraini [Assessment of the impact of European integration processes on the modernization of legal provisions for the functioning of regional customs in Ukraine]. South Ukrainian Legal Journal. No. 4. Part 1. Pp. 129-135. URL: https://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/21.pdf [in Ukrainian].
7. Petrova, I. (2025). Mytna reforma Yevropeiskoho Soiuzu: dosvid, korysnyi dla Ukrainy na shliakhu do yevrointehratsii [Customs reform of the European Union: experience useful for Ukraine on the path to European integration]. Current problems of law, Vol. 3. Part 3. Pp. 345-351. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/06/56-2.pdf> [in Ukrainian].
8. Timoshenko, N., Didyk, O., & Smoliar, L. (2024). Mytna polityka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Customs Policy of Ukraine under Martial Law]. Economy and Society, No. 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-56> [in Ukrainian].